

Latgales domāšanai nepieradinātie

Šogad Ulbrokas bibliotēkas lasītāju ceļi ved Latgales pierobežas virzienā. Redzētā saimnieciskā darbība ir pārsteidzoši veiksmīga un pārliecinoša.

Esam aizkustināti par Zilupes zirgaudzētavas veiksmes stāstu un baltā linu krekļā ģērbtu, linu galdautiem klātu sagaidīšanu Mālnavas kandžas muzeja pagalmā. Nozīme ir tikai tam, vai spējam apjaust saimnieciskās lietas un to radītās pārvērtības. Latvijā lielākais Šmakovkas muzejs piedāvā mūsdienīgu un atraktīvu stāstu par šo Latgales stipro dzērienu, kas kļuvis par sava veida atpazīstamības zīmi un neatņemamu kulinārā mantojuma sastāvdaļu, ikvienam zināms, ka šmakovka būs pirmā lieta, ar ko tiks cienāti, ierodoties Latgalē. Jaunā uzņēmēja Jāņa Krivteža vadībā ir atklāta Latgales šmakovkas ražotne, pateicoties tam, ko saadis un vērojis bērnībā, redzējis, kā to gatavo apkārtējie. Varam piekrist, ka šobrīd ir novērtēta šī tradīcija, ko ilgu gadus izkopoši mūsu senči.

Zīmīgs simbols ir arī Malnavas muižas baltie vārti, kas saglabājušies no muižas laikiem. Vēsturiska liecība dokumentētam materiālam, kur redzams, ka Ādolfs Hitlers apmeklēja armiju grupas "Ziemeļi" štābu Malnavas muižā pie Kārsavas 1941. gada 21. jūlijā. Mūsdienās par šo vizīti Malnavā un tās apkārtnē kļūst leģendas, bet vēsturnieki apstiprina – tas, ka fīrers bijis Latvijā, ir pat ļoti ticami.

Zilupes zirgaudzētava ir viena no lielākajām Latvijā. Tā dibināta 1982. gadā. Te dzimuši un izaudzināti daudzi, pasaules slavu iemantojuši zirgi. Zirgaudzētājs Roberts Škapars ar lielu degsmi un mīlestību stāsta par savas dzīves izvēli. Kurzemnieks Latgalē, kas atjauno tradīcijas un cer rīkot Latvijas mēroga zirgu sacensības. Tādejādi ieklausāmiem stāstījumiem par zirgkopības attīstību Latvijā, par šķirņu veidiem un to pielietošanu, par Zilupes zirgaudzētavā audzētajām šķirnēm un sporta zirgu audzēšanu. Cik noprotam, Roberta saimnieciskā darbība skar vēsturisko ciltsdarba attīstību ne tikai Latvijā, bet īpaši Zilupes novadā.

Ilgas un Jurija Ivanovu saimniecībā meloņu dārzs vēl briedumā, tāpēc godā celts priežu čiekuru ievārījums un priežu pumpuru sīrups. Kultūras zīme „Latviskais mantojums” kā pateicība par līdz šim paveikto kultūras mantojuma daudzinašānā tika piešķirta tāšu meistaram Jurijam. Pierobeža kļuvusi par tūristu iecienītu apmeklējuma vietu, jo te var, ne tikai iepazīt tāšu meistara darbu, bet galvenais iemācīties, uzzināt, kā to var darīt.

Kārsavas novada Mežvidu pagastā izlolots un veselīgs ir tomātu audzēšanas bizness. Līdzteku tomātu audzēšanai, īsteno to pārstrādi, pilnveidojot esošo produkcijas klāstu, tiek ražotas tomātu mērces un 100% dabīgās tomātu sulas. Skatāmā ir visur.

Zilupes un Pasiene sakrālās mākslas vērtības ir celtnes, kas pretstatā laicīgās arhitektūras objektiem, tiek izmantotas reliģiskai darbībai un ceremonijām, arī Kārsavas baznīca ir kultūras pērle, ne tikai Latgales kultūrtelpā. Zilupē, kas atrodas tikai 3 km no Krievijas robežas, mūsu interesi piesaista Savelinku kapliča, kurā glabājas vesela muzejisku vērtību kolekcija - prievīšu paklājs, baroka kokgriezumi. Pasiene sākotnējais altāris Savelinku kapliča ir neliela 19. gadsimta sākumā būvēta koka katoļu baznīciņa. Savukārt Pasiene katoļu baznīca mākslas zinātnieku aprindās tiek dēvēta par Austrumeiropas baroka pērli, pateicoties divu stilu apvienojumam - baroks un rokoko, ir saglabāts autentiskums un oriģinalitāte. Ienākot baznīcā, cilvēka skatiens atduras pret to eņģeli, kurš pauž tādu pašu emocionālo stāvokli, kādā cilvēks atrodas pats.

Kārsava ir vienīgā vieta Latvijā, kur līdzās atrodas divas - Malnavas Rožukroņa Dievmātes Romas katoļu baznīcas. Koka baznīca celta 1741. gadā. Dievnāmā apskatāmi dekoratīvās mākslas pieminekļi – trīs altāri un kancele, kas būvēta 1760. gadā. Koka baznīca ir valsts nozīmes aizsargājamais arhitektūras piemineklis. Blakus tai atrodas jaunais dievnams – lielāks un varenāks, pamati tam tika likti 1932. gadā, bet 2003. gada baznīca tika iesvētīta no jauna. Baznīcas romāniskas stilizācijā veidotais interjers tapis Rīgas Amatniecības vidusskolā kā koka mākslinieciskās apstrādes nodaļas audzēkņu diplomdarbs. Apbrīnojams arhitektūras un mākslas stils, kam raksturīgs ideālisms, dekorativitāte, kompozīciju monumentalitāte, vienkāršas masīvas formas.

Ludzas Lielā sinagoga pārsteidz ar paveikto restaurācijas ziņā, lai nodrošinātu kultūras mantojuma saglabāšanu un kvalitatīvu kultūras pakalpojumu pieejamību sabiedrībai ir izveidotas vairākas ekspozīcijas, kurās raksturota geto vide, apstākļi, notikumu attīstība un raksturi. Fotogrāfa Vulfa Franka un kino dokumentālista Herca (Gercela) Franka darbu multimedāla ekspozīcija, Ludzas ebreju vēstures audiovizuāla ekspozīcija un ebreju dzīves un ticības ekspozīcija. Ir restaurēta vecākā koka sinagoga Baltijā un veikta ebreju garīgā mantojuma atjaunatne.

Piederību latgaliskai domāšanai rada arī tikšanās un sadziedāšanās ar folkloras kopu “Isnauda”, kas labprāt popularizē Ludzas novada mutvārdu daiļradi. Īpaša ir valodas fonētika, vērojot Baltinavas amatierteātra „Pallādas” Danskovītes lugas „Ontuns i Anne” ainiņas. Neizpaliek vietējo viesmīlība, mūsu līdzdalība un sadziedāšanās prieks, apgūstot tautas muzikālās tradīcijas.

Dziedam arī, braucot autobusā, pastāsti un nostāsti virmo ekskursijas dalībnieku prātos. Divu dienu ciemošanās Latgalē katrā no mums atstājusi spilgtas pārdomas un kaut nedaudz mainījusi domāšanu par garīgumu, saimnieciskumu, lietu kārtību, tradīcijām un valodu. Paldies Janīnai Kursītei, piedaloties Brigitai Vīksniņai un grupas vadītājam Robertam Ķīpuram par sadarbību un pierobežas ekspedīciju. Paldies, bibliotēkas lasītāju interesei un atsaucībai. Foto materiāls veidots, izmantojot Vitas Bangas un Brigitas Vīksniņas fotogrāfijas, kas plašāk atspoguļots galerijas materiālos <http://stopini.lv/lv/kultura/ulbrokashttp://stopini.lv/lv/kultura/ulbrokas-biblioteka/galerijas/latgales-domasanai-nepieradinatiebiblioteka/galerijas/latgales-domasanai-nepieradinatie>

Uz tikšanos nākamgad, kad vēlēsimes domāt, redzēt un būt cituviet.

Daiga Brigmane,
Stopiņu novada Ulbrokas bibliotēkas vadītāja

2018. gada 27. jūlijs